

Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel

ETİK

Prof. Dr. İneyet Aydın

11. Baskı

Prof. Dr. İnyet AYDIN

YÖNETSEL, MESLEKİ VE ÖRGÜTSEL ETİK

ISBN 978-975-6802-42-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. İnyet AYDIN

1963 yılında Artvin'in Borçka ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Çanakkale'nin Yenice ve Bayramiç ilçelerinde tamamladı.

1985 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden mezun oldu.

1986-1988 yılları arasında Sümerbank Bankacılık Personel ve Eğitim Müdürlüğü'nde görev yaptı.

1988 yılında A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "3308 Sayılı Çıkarılık ve Meslek Eğitimi Kanunu Gereğince Sümerbank Banka Şubelerinde Ticaret Lisesi Öğrencilerine Yaptırılan Beceri Eğitimi" başlıklı tezini vererek yüksek lisans eğitimini tamamladı. 1988 yılında A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı.

1993 yılında "Eğitim Yönetiminde Stres Kaynakları" konulu tezi ile Doktor unvanını kazandı. 1993 yılında aynı bölüme Yardımcı Doçent olarak atandı.

1996 yılında 8 ay süre ile YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında kazandığı bursla Amerika Birleşik Devletleri-OHIO "University of Cincinnati"de doktora sonrası araştırmacı olarak çalıştı. Aynı dönemde 6 haftalık "Yönetici Yetiştirme Akademisi"nde konuk öğretim üyeliği yaptı.

"Eğitim Yöneticilerinin Etik Davranışları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmasını yaptı ve 1997 yılında Doçentlik unvanını kazandı. İş Yaşamında Stres, Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik, Eğitim Yönetimi, Alternatif Okullar, Eğitim ve Öğretimde Etik, Öğretimde Denetim, Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanının Sözlü Tarihi: Öncü Akademisyenler, Türk Eğitim Yönetiminde Öncü Kadınlar isimli 8 kitabı bulunmaktadır. Ayrıca, "Educational Leadership: Global Contexts and International Comparisons", Volume 11'de bir kitap bölümü yazarlığı, Türkçe ve yabancı dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Lisans düzeyinde; İnsan Kaynakları Yönetimi, Meslek Etiği; Yüksek Lisans düzeyinde Meslek Etiği, Teftiş Teknikleri, Öğretimde Denetim, Eğitim Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, İnsan Kaynakları Yö-

netimi, Doktora Düzeyinde Yönetimde Etik ve Çağdaş Denetim Yaklaşımları derslerini vermektedir.

Uzun yıllardır çalışanların hizmet içi eğitimi konusunda araştırmalar yapan ve dersler veren yazar, son beş yılda 100'den fazla kurumda meslek etiği, kamu etiği, etik eğitimi, hizmet içi eğitim teknikleri, insan kaynakları yönetimi, stres ile başa çıkma, örgütsel ve bireysel etkililik, insan ilişkileri ve iletişim, eğitimcilerin eğitimi, çağdaş denetim teknikleri, denetim etiği, yönetim süreçleri, yönetimde verimlilik, akademik etik, bilim ve yayın etiği vb. konularda seminer ve konferanslar vermiştir.

2007-2009 yılları arasında Başbakanlık Etik Kurulu ile Avrupa Komisyonu işbirliği içinde yürütülen "Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesinde", yerel uzman olarak eğitim materyalinin geliştirilmesi ve etik eğitimcilerinin yetiştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Yazar Prof. Dr. Erdem Aydın ile evlidir ve Bilgesu Aydın'ın annesidir.

Eşim “ERDEM”e

SEKİZİNCİ BASKIYA SUNU

1995 yılında yönetsel, mesleki ve örgütsel etik konusundaki çalışmalarına başladığımda bu kavram ülkemizde henüz pek çok kişi tarafından bilinmiyordu ve oldukça az sayıda Türkçe kaynak vardı. Aradan geçen yıllar içinde etik kavramı toplumun farklı kesimleri tarafından daha fazla kullanılmaya, bu konudaki akademik çalışmalar artmaya başlamıştır.

Ülkemizde 25.5.2004 tarih ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile “Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulmuştur. Ardından “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” 13.4.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu gelişmeler kamuda etik bilinç geliştirmek adına önemli bir adım olmuştur. Daha sonra Avrupa Konseyi ve Başbakanlık Etik Kurulu işbirliği ile sürdürülen “Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi” kapsamında yazarın da katkısı ile Kamuda Etik davranışın geliştirilmesi için düzenlenecek eğitim etkinliklerini yürütmesi beklenen 100’den fazla eğitici yetiştirilmiştir.

Tüm bu çabalarla kamu kurumlarında etik eğitimleri başlamış, adaylık ve yükselme eğitimlerine etik konular eklenmiş ve kamuda etik eğitimleri verilmeye başlanmıştır.

Diğer yandan bazı üniversiteler, yetiştirdikleri öğrencilerin sadece mesleki bilgi ve becerileri kazanmalarının bir profesyonel olmaya yetmeyeceğini anlamış olacaklar ki, öğretim programlarında “etik” derslerine yer vermeye başlamışlardır. Bu konuda ABD’de bir lise müdürünün her yıl okulun açılışında öğretmenlerine gönderdiği bir mektup, etik eğitiminin önemini hepimize göstermektedir.

“Bir toplama kampından sağ kurtulabilen insanlardan biriyim. Gözlerim, hiçbir insanın görmemesi gerekenleri gördü; iyi eğitilmiş mühendislerin inşa ettiği gaz odaları, iyi yetiştirilmiş doktorların zehirlediği çocuklar, işini iyi bilen hemşirelerin öldürdüğü bebekler, lise ve üniversite mezunu insanların vurduğu, yaktığı kadın ve çocuklar.

Eğitimden bu nedenle kuşku duyuyorum. Sizlerden isteğim şudur:

Öğrencilerinizin insan olması için çaba harcayın. Çabalarınız, bilgili canavarlar, becerikli psikopatlar üretmesin. Okuma, yazma, matematik, çocuklarınızın daha fazla insan olmasına yardımcı olursa, yalnızca o zaman önem taşır.”

İnsanın çıkarları vardır ve her insan çıkarlarının peşinde koşmak isteyebilir. Ancak bu noktada önemli olan değerlerimizin çıkarlarımızı kontrol edebilmesidir. Çıkarlarımızın değerlerimiz haline gelmemesi için herkesin etik yargulamalarda bulunup, “Yapmam gereken en doğru şey nedir?” sorusuna yanıt vermesi, etik sorgulamanın bir gereğidir.

Kitabın bu baskısında okuyucuya daha yararlı olabilmek için etik kavramı ve ilkelerle ilgili bölümler geliştirilmiş, tartışmalar genişletilmiştir. Etik bilinçlenme ve etik davranışa katkıda bulunması amaçlanan bu kitaba okuyucunun gösterdiği ilgi son derece sevindiricidir. Bu ilgi doğrultusunda geliştirilen bu kitabın sizlere ulaşmasında Her zamanki gibi büyük emekler veren PEGEM AKADEMİ TAKIMINA sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. İnalet AYDIN

İÇİNDEKİLER

Sekizinci Baskıya Sunu	vii
İçindekiler.....	ix

GİRİŞ (ss. 1-2)

1. BÖLÜM ETİK KAVRAMININ KURAMSAL TEMELLERİ (ss. 3-20)

Etik Kavramı	4
Etik ve Yasalar	8
Ahlaki Gelişim Evreleri	9
Etik Davranışın Toplumsal Etkenleri: Kültür, Değerler ve Normlar	11
Kültür	11
Değerler	12
Normlar ve Etik	16
Standart, İlke ve Kuralların Etikteki Yeri.....	17
Görgü Kuralları ve Etik.....	20

2. BÖLÜM ETİK İLKELERİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ETİK SİSTEMLERİ (ss. 21-38)

Etik Sistemleri	22
Amaçlanan Sonuç Etiği.....	23
Kural Etiği.....	25

Toplumsal Sözleşme Etiği.....	28
Kişisel Etik.....	31
Etik Sistemlerine Yöneltilen Eleştiriler.....	35

3. BÖLÜM

ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN USSALLAŞTIRILMASI VE ETİK KARAR VERME SÜRECİ

(ss. 39-48)

Etik Karar Verme Süreci.....	45
------------------------------	----

4. BÖLÜM

YÖNETİMDE ETİK

(ss. 49-54)

Yönetimde Etik Neden Önemlidir?.....	49
--------------------------------------	----

5. BÖLÜM

YÖNETİMDE ETİK İLKELER VE ETİK DIŞI DAVRANIŞLAR

(ss. 55-84)

Yönetimde Uyumlası Beklenen Etik İlkeler.....	55
Yönetimde Etik Dışı Davranışlar.....	76

6. BÖLÜM MESLEKİ ETİK (ss. 85-92)

Meslek Kavramı	85
Mesleki Birlik	87
Etik Kod	88
Meslek Etiği	89

7. BÖLÜM ÇEŞİTLİ ALANLARDA ETİK İLKELER (ss. 93-166)

Politikada Etik	94
Tıpta Etik	97
Hukukta Etik	116
Kitle İletişimde Etik	119
Bilim ve Araştırmada Etik	125
Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Etik	132
Kamu Yönetiminde Etik	144
Sporda Etik	152
Eğitimde Etik	155

8. BÖLÜM ÖRGÜTSEL ETİK (ss. 167-172)

Örgütsel Etik	167
---------------------	-----

9. BÖLÜM
EĞİTİM YÖNETİMİ ve ETİK
(ss. 173-182)

Eğitim Yönetimi ve Etik.....	173
Okul Yönetiminde Etik Değerler.....	174

10. BÖLÜM
ETİK EĞİTİMİ
(ss. 183-198)

Ekler	199
Kaynakça.....	223